

Ik zoek mijn toevlucht bij God tegen de eeuwig (van Gods genade) verstoten Satan.

De Koran (16:98) gebiedt: “Als je de Koran gaat reciteren, zoek dan toevlucht bij God tegen Satan die eeuwig verstoten is (van Gods genade).” Dit betekent dat iemand voordat hij de Koran begint te reciteren, zegt: “Ik zoek mijn toevlucht bij God tegen Satan die eeuwig verstoten is (van de genade Gods).” Dit is een smeekbede waarmee Gods bescherming en hulp wordt gevraagd tegen kwade influisteringen van Satan tijdens de recitatie.

SOERA I

AL-FÂTIHAH (DE OPENING)

Mekka periode

Het wordt algemeen erkend dat deze *soera* (hoofdstuk van de Koran) tijdens de periode in Mekka van Mohammed zijn profeetschap – vrede en zegeningen zij met hem - werd geopenbaard. Volgens sommige overleveringen is deze soera nog een keer geopenbaard bij een tweede gelegenheid in Medina. Volgens de meerderheid van de geleerden is *soera al-Fâtihah* de eerste soera die in één keer in haar geheel werd geopenbaard.

De *Basmalah* vormt de “kiem” van *soera al-Fâtihah*, die op haar beurt, de “kiem” van de gehele Koran vormt. Deze soera met haar prachtige bondige en toch veelzeggende woorden, lofprijzingen en smeekbedes perfect in evenwicht, noemt vier hoofdthema's of -doelen van de Koran: (1) het bewijs van Gods bestaan en eenheid; (2) het profeetschap; (3) de wederopstanding op de Dag des Oordeels en het leven in het hiernamaals; (4) aanbidding en rechtvaardigheid.

Deze soera wordt *soera al-Fâtihah* [de Opener] genoemd, omdat zij het inleidende hoofdstuk van de Koran is. Zij heeft ook andere namen, zoals - De zeven dubbel herhaalde (verzen) - vanwege haar schoonheid en onderscheidende vorm en omdat zij tijdens (de eerste twee delen rak'ah van) de voorgeschreven gebeden - de *salât* - gereciteerd dient te worden. “De moeder van het boek”, omdat zij de kern van de Koran vormt en “De schat”, omdat het vele waardevolle [schatten aan] waarheden bevat.

1.¹In de naam² van God³, de Barmhartige⁴, de Genadevolle (*de Erbarmer*)⁵

¹ Deze gezegende uitdrukking *Bi'smi-llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm*, vertaald als - In de naam van God, de Barmhartige, de Genadevolle (de Erbarmer) -, kortweg de *Basmalah* genoemd, is een van de symbolen van de islam. Moslims beginnen iedere goede, deugdzame handeling met het uitspreken ervan. Alle dingen en wezens komen erdoor tot leven en overleven erdoor. Het deel *bi-* betekent hier zowel “in” als “met” waarmee, afhankelijk van de wetten van de Barmhartige, alles wat iedereen doet, hij of zij in en met Zijn naam doet. Een minuscuul zaadje in de grond ontkiemt en worstelt zich door aarde en gesteente omhoog om naar het zonlicht toe te groeien. Daarbij is het afhankelijk van de wetten van de Barmhartige en smeekt het om het (bijzondere) mededogen van de Erbarmer. De mensen, begunstigd met een vrije wil, zouden altijd het goede moeten doen en dat in Gods naam moeten doen om Hem te behagen, waarbij ze hun inspanningen in en met de naam van God zouden moeten beginnen.

Door sommige geleerden wordt de *Basmalah* als het eerste vers van iedere *soera* (hoofdstuk) van de Koran beschouwd, met uitzondering van de negende soera. Volgens de Hanafitische rechtsschool is het een vers, maar wordt het niet als het eerste vers van iedere soera gezien. Het is het eerste vers van *soera al-Fâtihah*, de openingssoera van de Koran, en wordt vanwege haar belang en zegeningen vooraan ieder hoofdstuk geschreven als ook om de hoofdstukken van elkaar te scheiden. In ieder geval is het een koord van licht, dat zich vanaf de Hoogste Troon van God naar de harten van mensen uitstrekt. Zij die in het besef van haar betekenis eraan vastklampen en erdoor worden verlicht, kunnen het hoogste punt van de menselijke volmaaktheid bereiken.

² Het Arabische woord *ism* wordt vertaald met “naam”. Het is afgeleid van de stam *SaMâWa* (s-m-w) dat “hoog” of “verheven” betekent, of van *WaSaMa* dat een “teken” betekent. (Zo betekent *samâwât* “lucht” of “hemel”, omdat die verheven zijn.) Het zinsdeel “De naam van God” herinnert ons eraan dat God verheven is als het Goddelijke Wezen dat namen heeft, de Enige tot wie we ons kunnen richten en het enige Goddelijke Wezen dat we bedoelen en waar we aan denken als wij het woord God uitspreken.

Wat Zijn wezen of essentie (*Dhât*) betreft, is kennis van God (in de betekenis van het Arabische *‘ilm*) onmogelijk. Aangezien er niemand op Hem lijkt of met Hem te vergelijken is, is het onmogelijk Zijn essentie te vatten of te doorgronden. Wel kunnen we God herkennen of enige kennis van Hem hebben (in de betekenis van het Arabische *ma‘rifah*) aan de hand van Zijn werken, handelingen, namen, eigenschappen en essentiële kwaliteiten (*Shu‘ûn*). Aandacht voor Zijn werken (wat we in de wereld zien in Zijn schepping) leidt ons tot bewustwording van Zijn handelingen. Dat bewustzijn leidt ons naar Zijn namen en eigenschappen die op hun

beurt weer leiden naar Zijn essentiële kwaliteiten, en vandaar naar bewustwording van de Ene, Die deze kwaliteiten bezit.

De reis naar het Goddelijke Wezen kan via de beschouwing van Zijn werken (het heelal met in het bijzonder de mens en de specifieke en lichamelijke en psychologische samenstelling, van elk van hen) verlopen of via de disciplines van het “hart”, door een Soefipad te volgen. Een combinatie van beide is altijd zekerder en geniet de voorkeur. (Over het Soefipad of het islamitische Soefisme, zie: Fethullah Gülen, *De Smaragden van het hart, Kernbegrippen uit de praktijk van het soefisme*. In het Nederlands gepubliceerd door Stichting Islam en Dialoog)

³ *Allâh*, vertaald met “God”, is de eigenaam van het Goddelijk Wezen dat Zijn schepselen individueel en als geheel, creëert en bestuurt; Die ieder van hen en alles onderhoudt, opvoedt, ondersteunt, beschermt en leidt; Die doet vergaan en laat herrijzen; Die beloont en straft, enzovoorts. Al Zijn eigenschappen zijn eigenschappen van absolute volmaaktheid. Hij is absoluut vrij van enig gebrek. Hij is uniek en enkelvoudig in die zin dat er niets aan Hem gelijk is, of op Hem lijkt en er niets is dat met Hem vergeleken kan worden. Hij gaat elke menselijke voorstelling te boven. “Ogen kunnen Hem niet bevatten, maar Hij omvat wel alle ogen.” (6:103)

God is het unieke, enkelvoudige Wezen met het exclusieve recht om aanbeden te worden en tot enig levensdoel te worden gemaakt. Hij wordt in en om Zichzelf bemind. Alles is afhankelijk van Hem en bestaat door Hem. Alle waarheden hebben hun oorsprong in Hem. Zijn bestaan is zo duidelijk dat iemand aan zijn eigen bestaan kan twijfelen, maar niet aan Zijn bestaan kan en mag twijfelen. Door de dichtheid en volledigheid van Zijn manifestaties kunnen ogen Hem niet zien. Zijn licht vormt een sluier voor de ogen. Hij wordt aanbeden, omdat Hij dat waard is als God en niet andersom dat Hij God is, omdat Hij het object van aanbeding is.

Zonder (geloof in) God, is het leven een kwelling in kwelling, is het verstand pure straf, zijn ambities pijn, zijn verworvenheden verliezen, is eenheid scheiding, is liefde lijden, is genot ellende en kennis een gril. Hij is de troost voor de bedroefden en de genezing voor gebroken harten. Harten vinden vrede en rust door aan Hem te denken en Hem te noemen. Wie Hem heeft gevonden, heeft alles gevonden; wie Hem heeft verloren, heeft alles verloren.

⁴ De uitdrukking “de Barmhartige” is een vertaling van het Arabische *ar-Rahmân*. Ar-Rahmân is een essentiële eigenschap van God, die niet volledig nauwkeurig in een andere taal kan worden vertaald. Hoewel Ar-Rahmân een eigenschap van God is kan dit vrijwel altijd als synoniem voor de naam “God” (*Allah*) worden gebruikt, omdat deze eigenschap alleen aan God wordt toegeschreven. Het betekent: de Ene met oneindig veel genade, Die de hele schepping met Zijn genade, gratie en gunsten, inclusief de gehele mensheid omhelst, **zonder onderscheid te maken tussen gelovigen en ongelovigen**. Hij geeft leven, onderhoudt, voorziet en begiftigt hen met de capaciteiten die elk van hen nodig heeft. God heeft het universum geschapen uit en als manifestatie van de genade die Zijn naam *ar-Rahmân omvat*.

Het heelal is het werk van de Barmhartige en de belichaming van Gods genade en het omarmt de gehele schepping. Er zijn twee aspecten van de goddelijke manifestatie die eigen zijn aan het universum. Het ene is de universele manifestatie van al Zijn namen in het heelal. Dit is wellicht te begrijpen door een vergelijking met de zon die zich door middel van haar licht en de zeven kleuren daarbinnen, en haar hitte in de wereld manifesteert. Dit wordt “de manifestatie van de Eenheid” (*at-tadjallî al-Wâhidiyah*) genoemd. De (bijvoeglijke) naam de Barmhartige is de bron van deze manifestatie. Het is de bron van de schitterende orde in het heelal, die zodanig is dat alles absoluut gehoorzaam is aan God, gebonden aan de wetten van de Barmhartige. Een duidelijk voorbeeld en zichtbaar symbool hiervan is de levende aarde met alle planten en dieren, en de voorziening, ondersteuning en ordening daarvan in perfecte harmonie en genade. Dit alles is te danken aan en afhankelijk van de manifestatie van God als de Barmhartige.

⁵ Het andere aspect van de Goddelijke manifestatie kan wellicht worden begrepen door een vergelijking met de specifieke manifestatie van de zon op elk afzonderlijk ding, in overeenstemming met het vermogen van dat ding. Dit is Gods specifieke manifestatie in ieder ding met een paar van Zijn namen, waar de andere namen ondergeschikt aan zijn. Deze manifestatie is het resultaat van Gods eigenschap *ar-Rahîm*, wat vertaald wordt als “de Genadevolle” of als “de Erbarmer”, en wordt “de manifestatie van de Goddelijke absolute Eenheid of de Uniceit” genoemd (*at-tadjallî al-Ahadiyah*). Als *ar-Rahmân* (de Barmhartige) omvat God de gehele schepping zonder onderscheid te maken tussen geloof en ongeloof, waarheid en leugen, goed en fout, mooi en lelijk, goed en kwaad, terwijl Hij als *ar-Rahîm* (de Erbarmer) vooral genadig is met betrekking tot geloof, rechtvaardigheid, waarheid, juistheid, schoonheid en goedheid in zowel deze wereld als, en vooral, in de andere wereld in het hiernamaals. Niemand heeft een aandeel in het tot stand komen van zijn bestaan [d.w.z. niemand heeft enige zeggenschap over zijn eigen ontstaan en schepping], over de bepaling van de plaats of tijd van zijn geboorte en dood, ras, huidskleur, fysieke kenmerken en het functioneren van zijn lichaam. Deze zijn alle afhankelijk van de absolute keuze van God als de Barmhartige en kunnen dan ook geen redenen vormen voor superioriteit of

2. Alle lof en dank⁶ (van wie aan wie dan ook, om welke reden dan ook, op welke manier dan ook, vanaf de eerste dag van de schepping tot in de eeuwigheid) zijn voor God, de Heer⁷ van de werelden⁸.

inferioriteit, of discriminatie tussen mensen. Echter kunnen de bewuste bewoners van de aarde (de djinn en de mensen zie soera 46 voetnoot 10) kiezen tussen geloof en ongeloof, rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid, goed en fout, goed en kwaad, waarheid en leugen door hun vrije wil te gebruiken en zijn ze daarom verantwoordelijk voor hun keuzes. Als zijnde *Ar-Rahîm* (de Erbarmer) helpt God degenen die geloof, rechtvaardigheid en het goede in deze wereld verkiezen en belooft Hij hen met eeuwig geluk in het hiernamaals. Door *ar-Rahman* (de Barmhartige) zijn wij op aarde gekomen. Door *ar-Rahîm* (de Erbarmer) kunnen wij onze vrije wil gebruiken om de juiste keuzes te maken, de fantastische werken van Gods kunst doorgrondend, weten wat geloof, religie en profeetschap inhouden en het ware, eeuwige geluk in het paradijs bereiken.

⁶ Aangezien het nodig is om de concepten van de Koran te kennen om de Koran te kunnen begrijpen, geven wij een korte uitleg.

Het Arabische woord dat als “lof” en “dank” vertaald wordt, is *hamd*. Het bevat beide betekenissen en heeft ook nog andere betekenissen. We prijzen (loven) op basis van bepaalde prijzenswaardige prestaties en kwaliteiten; we voelen dankbaarheid voor bepaalde goede zaken die zijn geschied. En tot God, betekent *hamd* echter dat God eeuwig lof en dank waard is, omdat Hij voor eeuwig God, eeuwig genadig is en de Heer van de gehele schepping. Of zijn gunsten nu als zodanig door Zijn schepping worden herkend of niet, Hij dient te worden geloofd en gedankt. Wij dienen dank te betuigen uit loyaliteit aan God wegens Zijn gunsten, terwijl lof gevraagd wordt van een oprechte dienaar die zich bewust is van God en zich bewust is wat dienaarschap inhoudt.

Wij benadrukken dat alle lof en dank alleen voor God bestemd zijn, voor Hem alleen. Waar schoonheid, voortreffelijkheid en volmaaktheid zich ook voordoen, de ultieme bron is God. Alle geschapen wezens, of het nu engelen of mensen zijn, hemelse of aardse objecten, kennen slechts een afhankelijke schoonheid, voortreffelijkheid en volmaaktheid. Waar die kwaliteiten zich ook voordoen, in werkelijkheid zijn het de gunsten van God. Dus, als er iemand is aan wie wij lof en dank verschuldigd zijn, dan is dat de Schepper van alles, Die in werkelijkheid de Schepper is van alles waar we met lof en dankbaarheid op reageren, en niet de ogenschijnlijke bezitter.

Wanneer wij zeggen, dat “Alle lof en dank aan God toebehoort”, dan bedoelen wij tegelijkertijd dat het God is bij Wie wij onze toevlucht zoeken als we in gevaar verkeren, tot Wie wij in moeilijke tijden of wanneer wij in nood verkeren om hulp bidden en de Enige is Die wij beminnen en aanbidden.

⁷ Het woord “Heer” is gebruikt om het woord *Rabb* te vertalen. Het heeft drie soorten betekenissen die met elkaar samenhangen: (1) Opvoeder, Onderwijzer, Ondersteuner en Onderhouder; (2) Heer en Meester; (3) Hij Die bestuurt en controleert.

God is *Rabb* en dit betekent dat elk wezen (en elk deel van elk wezen), van elementen of levenloze voorwerpen tot aan planten, dieren, mensen en alle andere wezens in andere werelden, door Hem worden ontwikkeld, ondersteund, bestuurd en gecontroleerd tot het zijn eigen, specifieke perfectie, het doel van Zijn schepping, bereikt heeft. Dit betekent dat, wat wij doorgaans “natuurwetten” noemen, in werkelijkheid aanduidingen of beschrijvingen zijn van Gods uitoefening van Zijn Heerschappij, van Zijn *Rabb*-zijn. Als aanvulling op Zijn opvoeding of onderwijzen van de mensheid, heeft God profeten en religies gezonden. Daaruit volgt dat, we met het bevestigen van God als de enige Opvoeder, Onderwijzer, Ondersteuner, Onderhouder, Heer en Meester van alle wezens (*at-tawhîd ar-Rubûbiyah*), een andere dimensie bevestigen van het geloof in Gods eenheid en ondeelbaarheid.

⁸ “Werelden” is een vertaling van het Arabische ‘*âlamîn* (enkv. ‘*âlam*). Het woord komt van ‘*alam*, ‘*alâmah* dat: een teken waardoor men iets anders [her]kent betekent. In deze betekenis is ieder individueel ding of groep van dingen, van het kleinste subatomaire deeltje tot de grootste nebulon en melkwegstelsel, een “wereld” op zich, die het bestaan van God aantoonde. Het meervoud (‘*âlamîn*) wordt in het bijzonder gebruikt voor wezens met een bewustzijn, waarmee gesuggereerd wordt dat alles wat geschapen is, een bewustzijn zou hebben en benadrukt wordt dat het bestaan, de eenheid en heerschappij van God waarnaar verwezen wordt, overduidelijk zijn voor wezens met een bewustzijn.

Vanuit een ander perspectief, worden deze “werelden” onderverdeeld in: *Lâhût* (de hoogste hemel: de zuivere immateriële wereld van zuiver goddelijke werkelijkheden); *Djabarût* (een andere immateriële wereld waar goddelijke werkelijkheden zich in hun ware, zuivere, onstoffelijke vorm voordoen), *Malakût* (de wereld van de zuivere innerlijke dimensie van het bestaan); *Mithâl* (de wereld van de symbolen of ideale, immateriële vormen van dingen); en *Shahâdah* (De materiële wereld, inclusief de zichtbare wereld en de hemelen). Men moet zich deze werelden eerder als dimensies voorstellen dan verschillende plaatsen: de goddelijke waarheid of

3. De Barmhartige, de Erbarmer (*de Genadevolle*).
4. De Meester⁹ van de Dag des Oordeels¹⁰.
5. ¹¹U alleen aanbidden wij¹² en U alleen vragen wij om hulp¹³.

werkelijkheden die zich in deze materiële wereld in hun stoffelijke vorm manifesteren, manifesteren zich in andere werelden in, bij elk van die werelden behorende vormen.

De “werelden” worden tevens onderverdeeld in de wereld van geesten, deze wereld, de immateriële wereld tussen deze wereld en de volgende (*al-‘alam al-barzakh*) en de eeuwige wereld van het hiernamaals.

Ook kunnen de “werelden” gebruikt worden om naar verschillende gebieden of “koninkrijken” in ons aardse te verwijzen en naar andere werelden buiten deze aarde.

⁹ Het woord *Mâlik*, hier vertaald met “Meester”, betekent zowel “eigenaar” als “alleenheerser”. Hoewel God het bestaan van alleenheersers toestaat in deze wereld, omdat Hij de mens een vrije wil heeft gegeven, zal Hij op de Dag des Oordeels, de enige, absolute Alleenheerser zijn: “Aan Wie is de absolute alleenheerschappij op de Dag des Oordeels? Aan God, de Ene, de Alles-overweldigende (met absolute zeggenschap over al het bestaande.” (40:16). Echter behoort het eigenaarschap van de andere wereld met al zijn gebieden of subwerelden, zoals de Plaats van de Grote Verzameling, de Brug, de hemel en de hel, exclusief aan God toe.

¹⁰ De “Dag des Oordeels” is de vertaling van het Arabische *Yawm ad-Dîn*. Het woord *dîn* wordt doorgaans in het Nederlands vertaald met “religie”, dat afgeleid is van het werkwoord *Dâ-Na* (*d-y-n*) met de betekenis: een godsdienst belijden. Het woord *Dâ-Na* heeft nog een andere reeks verwante betekenissen: lenen of schuldig zijn; onderworpen of gebonden zijn; trouw of verplicht zijn; ter verantwoording geroepen worden; berecht; veroordeeld. (Het hieraan verwante zelfstandig naamwoord, is *dayn*, dat “schuld”, “aansprakelijkheid”, of “verplichting” betekent.) Het islamitische concept van godsdienst (*dîn*) bevat al deze betekenissen. God heeft ons uit de duisternis van het niet-bestaan in het licht van het bestaan gebracht, ons in de mooiste vorm geschapen en ons op de hoogste plek in de hiërarchie van de schepping geplaatst. In het “deeg” van ons bestaan heeft Hij bepaalde elementen verwerkt die, hoe ogenschijnlijk negatief of destructief ook, wanneer ze beheerst worden, ons tot een hoge mate van volmaaktheid brengen. Om ervoor te zorgen dat wij met Zijn hulp die elementen kunnen leren beheersen en er niet door beheerst worden en al onze vermogens en positieve elementen van bestaan op de juiste manier kunnen benutten, heeft Hij ons profeten gezonden en via hen en Zijn Boeken, de regels die ons tonen hoe wij ons dienen te gedragen. Dit zijn zaken die God ons heeft toevertrouwd, geschenken waarvoor we Hem dankbaarheid verschuldigd zijn. Om die schuld in te lossen is het allereerst vereist om ons leven in te richten volgens de regels die God heeft ingesteld. In deze betekenis, is godsdienst of *dîn* de verzameling Goddelijke regels die mensen in acht dienen te nemen om het goede en de verlossing te verwerven. Er zal een dag komen dat wij rekenschap zullen moeten afleggen van onze inspanningen op dit gebied en zullen worden beoordeeld op hoe we ons in deze wereld hebben gedragen en dienovereenkomstig worden beloond of gestraft. Op die dag is God de Enige Meester.

Net zoals het woord “dag” wordt gebruikt om de levensduur van het heelal mee aan te duiden wordt er ook mee verwezen naar de tijd, dat wij na de dood tot leven worden gewekt, en beoordeeld en voor eeuwig beloond zullen worden voor wat wij in deze wereld hebben gedaan. Dat is ook de tijd, dat de waarheden van religies duidelijk en volledig gemanifesteerd zullen worden. Dit is een andere reden dat de Koran die “dag” *Yawm ad-Dîn*, De Dag des Oordeels noemt.

¹¹ Van de Boodschapper van God – vrede en zegeningen zij met hem - is overgeleverd dat God heeft gezegd: “De helft van soera al-Fâtihah behoort Mij toe, de andere helft behoort aan Mijn dienaar.” (Muslim, “Salât”, 38). Het gedeelte tot aan dit vers (vers 1 tot en met 4), behoort aan God toe. In dit gedeelte spreekt de dienaar in de derde persoon over God en prijst hij Hem. Deze vier lofuitingen doen dienst als ladder om naar Zijn aanwezigheid te klimmen en daar de eer te ontvangen om tot Hem in de tweede persoon (in de verzen 5 tot en met 7) te spreken. Op dit punt, dient de dienaar een verzoek in bij de Ene, Die door middel van Zijn allesomvattende Eigenschappen in de daaropvolgende verzen wordt geprezen. Volgens de overlevering die hierboven is vermeld, behoort vers 5 aan zowel God als aan de dienaar, terwijl de daaropvolgende verzen (vers 6 en 7), wanneer de dienaar God om zijn grootste behoefte (namelijk juiste leiding) smeekt, aan de dienaar toebehoren.

¹² De woorden “wij aanbidden” is een vertaling van het Arabische *na‘budu*, eerste persoon meervoud onvoltooide tijd van het werkwoord *‘ABaDa*. Het betekent iets met ijver en vastbeslotenheid doen. *‘Ibâdah* is ervan afgeleid en betekent aanbedding en onderwerping. Het werkwoord *‘ABaDa* heeft nog twee andere belangrijke infinitieven die beide nauw gerelateerd zijn aan aanbedding. *‘Ubûdah* dat “nederigheid” en “onderwerping” en *‘ubûdiyah* dat: “de plicht om te aanbidden op systematische wijze vervullen” betekent. “U alleen aanbidden wij” is de vertaling van het Arabische *iyâ-ka na‘budu*, waarin de nadruk ligt op “U”. Dezelfde

7. Leid¹⁴ ons naar het rechte pad¹⁵.

nadruk is ook in het volgende zinsdeel terug te vinden: *ıyyâ-ka nasta'ınu*, (in plaats van: *nasta'ınu-ka*, wat gebruikelijk is). Hierdoor is de betekenis dus dat wij God met ontzag aanbidden, in uiterste onderwerping, met oprechtheid en nederigheid en op systematische wijze. Op deze wijze, tonen wij onze volledige toewijding, overgave en onderwerping aan God en verklaren wij ons geloof, dat niemand anders dan God het verdient om aanbeden te worden, wat een uitdrukking is van *at-tawhîd al-'ubûdiyah*. Het feit dat *na'budu* in de eerste vorm meervoud en in de onvoltooide tijd staat, betekent niet dat de plicht om te aanbidden iets eenmaligs is of na één keer vervuld is, maar juist dat zij altijd geldt zowel individueel als gezamenlijk. Gezamenlijke aanbidding geniet zelfs de voorkeur. Dit collectieve aspect verwijst naar: (1) de individuele persoon met alle systemen en cellen van zijn/haar lichaam; (2) de groep(-en) gelovigen die, wanneer en waar ook, bijeengekomen zijn om God te aanbidden; (3) alle gelovigen over de hele wereld die zich tot de Kaâba wenden om te aanbidden.

¹³ De relatie tussen de dienaar die aanbidt en God als Degene Die wordt aanbeden, wordt in andere godsdiensten niet langer met de nauwgezette helderheid die haar eigen is, gehandhaafd, in het bijzonder door invloeden van de hedendaagse ontwikkelingen van het humanisme en individualisme. Dit kan leiden tot misvattingen, die wij zullen proberen te verhelderen:

In de islam betekent dienstbaarheid vrijheid van alle andere vormen van dienstbaarheid en slavernij. Het antwoord van Rabi' ibn 'Amir, de afgezant van de bevelhebber van het islamitische leger, voor de Slag van Qadisiyah, op de vraag van de bevelhebber van de Perzische strijdmachten naar de betekenis van de boodschap die de moslims verkondigden, drukt heel goed uit wat dienstbaarheid betekent in de islam. Hij zei: "Wij nodigen mensen uit om af te zien van het dienen van afgoden tot het dienen van de Ene God, van de verstikkende aardse kerker tot de zaligmakende uitspannels van de hemelen en van de duisternis van onechte godsdiensten tot het licht van de islam." (Ahmed Cevdet Paşa, 1:391).

In de islam is dienstbaarheid het enige middel naar werkelijke vrijheid en waardigheid voor de mens. Als dienaar is niemand beter dan een ander en daarom niet waardig om aanbeden en vereerd te worden. Alle geschapen wezens, of het nu om een profeet gaat of een gewone sterveling, worden allen op gelijke wijze als object van aanbidding ontheven. Het voorgeschreven gebed (de *salât*) en de bedevaart (de *Hadj*) zijn openbare gebeurtenissen die dit zeer duidelijk laten zien.

"Iemand die stelt dat de menselijke vrijheid ligt in het tegen God in opstand komen, kan net een zodanige tiran lijken als de Farao. Hij is echter iemand die zichzelf om zijn eigen belangen te dienen zo zal verlagen dat hij in verering zal buigen voor de minste zaken. Hij mag dan trots en arrogant zijn, toch is hij zo armzalig dat hij degradatie voor lief neemt om tijdelijk plezier te kunnen hebben. Zijn eigendunk is onbuigzaam en toch verlaagt hij zich zo dat hij de voeten van duivelse mensen kust voor onbeduidende belangen. Hij mag dan wel verwaand en dominant zijn, maar omdat hij geen kracht kan putten uit zijn hart tegen de dood, tegen tegenslagen en ontelbare vijanden, voelt hij zich van binnen een machteloze, verwaande tiran. Hij mag dan een zelfzuchtige egoïst zijn, in het streven om zijn eigen vleselijke lusten bot te vieren en zijn persoonlijke belangen te dienen of de belangen van zijn eigen ras of culturele groep te dienen, zal hij spoedig tot slaaf van die verlangens en belangen verworden.

Wat de oprechte dienaar van God betreft, dat is een dienaar die aanbidt, die zichzelf niet verlaagt tot het buigen voor iets, zelfs niet voor de grootste van alle schepselen. Hij is waardig en ziet niets als een object van aanbidding, zelfs niet iets als het paradijs, dat een zodanig groot voordeel oplevert. Ook al is hij bescheiden, mild en vriendelijk, hij buigt voor niemand anders dan zijn Schepper. Hij is zwak en behoeftig en zich bewust van zijn zwakte en behoefte. Toch is hij onafhankelijk van anderen en dankbaar voor de spirituele rijkdom waarmee zijn Vrijgeveige Eigenaar hem heeft begunstigd. Hij is sterk, omdat hij op de oneindige kracht van zijn Meester vertrouwt. Hij handelt en streeft zuiver en alleen voor God, omwille van Gods tevredenheid en om te kunnen worden begiftigd met deugden." (*Woorden*, "Het 12de woord", 147).

¹⁴ *Ihdi-nâ* vertaald met "leid ons" komt van het werkwoord *HaDâ* dat: "iemand bij de hand beetpakken en leiden" en "goed en voorzichtig leiden" betekent. Het zelfstandig naamwoord *hidâyah* stamt hiervan af betekent gewoonlijk "ware, juiste leiding" en is het tegenovergestelde van [*dalâlah*] "afdwalen" of "misleid worden".

Het werkwoord *HaDâ* wordt zowel letterlijk als figuurlijk gebruikt. God leidt iemand op directe wijze als door middel van iets. In de meeste gevallen, ontsteekt Hij het vuur van het geloof in de harten van mensen in antwoord op hun gebruik van hun vrije wil en hun streven naar het vinden van leiding. Hoewel God wil dat Zijn dienaren naar leiding verlangen en streven, zijn hun verlangen en streven niet de oorzaak van hun leiding. Deze paradox wordt verwoord in het gezegde: "Hoewel Hij niet gevonden kan worden door Hem te zoeken, wordt Hij alleen gevonden door diegenen die Hem zoeken." De belangrijkste middelen van leiding zijn profeten en heilige

Het pad van hen die U hebt begunstigd¹⁶, niet van hen die (*Uw*) Toorn (*bestrafing en veroordeling*) hebben opgewekt¹⁷ noch van hen die afgedwaald zijn¹⁸.

boeken. Het treden in de voetsporen van een profeet in tijden dat een profeet afwezig is, zonder daarbij af te wijken, dient dezelfde functie. Hun eigenschappen worden duidelijk in het volgende vers.

¹⁵ Het Arabische woord dat met “pad” of “weg” is vertaald, is *sirât*. Het is een pad met ups en downs met brede en nauwe stukken en moeilijk te begaan. In een profetische overlevering wordt de *sirât* beschreven als een pad of brug dat omhoog en omlaag gaat, met muren aan weerszijden en deuren en ramen die aan de buitenkant openen. De muren zijn de regels van de islamitische sharia, die het pad tegen aanvallen van buitenaf beschermen en degenen die het volgen, weerhoudt ervan af te glijden. De deuren en ramen zijn de openingen naar verboden zaken. Zij die het pad volgen zouden niet door deze openingen moeten gaan, willen ze niet afdwalen (Ibn Hanbal, 4: 182-183).

Sirât wordt in de Koran in enkelvoud gebruikt; het woord heeft geen meervoudsvorm. Hiermee wordt ons duidelijk gemaakt dat dit het enige pad is dat naar God leidt, ook al zijn er meerdere wegen (*sabil*) die naar het pad leiden. Het wordt aangeduid met het bijvoeglijk naamwoord recht, wat betekent dat het rechte pad de weg van de Koran is, zonder enige afwijkingen (**18:1**). Het is de middenweg die niets met extremiteiten en uitersten te maken heeft. Haar economie staat even ver af van het communisme als van het kapitalisme, haar politiek ver van absolutisme en anarchisme, haar filosofie ver van realisme en idealisme, haar geloof van materialisme en spiritualisme en haar wereldbeeld en levenswijze staan ver van uitsluitend op deze wereld of uitsluitend op de andere wereld gericht zijn. Het is de gulden middenweg die rekening houdt met de menselijke psychologie en de werkelijkheid van het leven en de schepping. Door mensen te onderwijzen, disciplineert en veredelt zij het verstand, dat zo gered wordt van de extremen van demagogie, sluwheid en dwaasheid en naar gedegen kennis en wijsheid geleid wordt. Het beheersen en veredelen van woede- en verdedigingsmechanismen behoedt deze voor verkeerde dingen, onderdrukking en lafheid en leidt tot rechtvaardigheid en moed. De kracht of impuls van lust wordt door beheersing gered van losbandigheid en genotzucht en groeit zo uit tot kuisheid.

¹⁶ Zelfs als iemand door de schepping te bestuderen en daarop te reflecteren tot de conclusie komt dat er een schepper moet zijn, dan nog is het niet mogelijk om alleen door nadenken het rechte pad te ontdekken.

Mensen nemen een bijzondere plek in onder de geschapen wezens. Doorgaans voelen zij zich aangetrokken tot en verlangen zij naar wat het mooiste is. Zelfs het in hun dagelijkse behoeften voorzien, vereist verschillende vaardigheden. Als sociale wezens moeten zij de producten van hun inspanningen delen en ruilen met anderen. Hun aangeboren impulsen en krachten zoals verstand, woede, passie en lust, zijn echter grenzeloos en dienen daarom beheerst te worden. Hieruit volgt dat de mens naar een universeel recht pad geleid moet worden, ver van alle uitersten, een weg die de juiste regels bevat om hen geluk in beide werelden te garanderen. Zelfs als alle mensen bij elkaar zouden komen om deze regels op te stellen, dan nog zou het ze niet lukken, omdat men daarvoor alle mensen met hun specifieke karakters, ambities, angsten en de omstandigheden van beide werelden moet kennen. Dit is alleen mogelijk voor een veelzijdig intellect, dat door de eeuwen heen gemanifesteerd is in de vorm van Goddelijke religie.

Het grootste geschenk of de grootste zegen van God aan de mensheid is de godsdienst. Door middel van deze religie kunnen mensen geluk in beide werelden bereiken en het doel van hun schepping verwezenlijken. God geeft ons de kans om het ware geloof te vinden en te volgen, door ons bepaalde personen aan te wijzen, die Hij uit de mensen heeft gekozen. Hij beschrijft hen als degenen die Hij begunstigd heeft. Hij presenteert het rechte pad als hun weg en in een ander vers openbaart Hij ons hun identiteit: “Een ieder die God en de Boodschapper gehoorzaamt (aangezien zij gehoorzaamd dienen te worden), zal (ook later in het hiernamaals, in het paradijs) in het gezelschap verkeren van hen die God heeft begunstigd (met de volmaakte leiding), de profeten en de waarheidlievenden (loyaal en waarheidsgetrouw in alles wat zij doen en zeggen), de getuigen (zij die de verborgen goddelijke waarheden zien en daarvan getuigen met hun leven) en de rechtschapenen (in al hun daden en woorden en die zichzelf hebben toegewijd aan het rechtzetten van misstanden). Wat een uitmuntende metgezellen zijn dat!” (4:69) Iemand die oprecht op zoek is naar zulke mensen, zal hen vinden, omdat zij aan de spirituele en intellectuele “hemel” van de mensheid stralen.

¹⁷ De Koran verbiedt ons de weg van de volgende twee groepen te volgen: zij die de toorn van God (Zijn bestraffing en veroordeling) over zich hebben afgeroepen en zij die afgedwaald zijn.

Gods toorn betekent niet dat God boos wordt zoals wij dat zouden zijn. Zijn toorn betekent eerder bestraffing en veroordeling. In de Koran lezen wij degenen die een gelovige willens en wetens doden (4:93), kwade gedachten over God koesteren (48:6), het slagveld ontvluchten (8:16), eerst geloofden en vervolgens niet meer geloven (16:106) en degenen die over God blijven discussiëren, nadat Hij erkend is (42:16), de bestraffing en veroordeling van God over zich hebben afgeroepen. Ook degenen die God verwierpen en Zijn profeten doodden (2:61), degenen die uit jaloezie en racistische beweegredenen, in de profeet Mohammed weigerden te

geloven, ook al wisten zij dat hij een profeet was en erkenden zij hem als zodanig (2:90), degenen die een kalf als afgod namen, nadat ze eerst in God hadden geloofd (7:152, 20:86) en degenen die de sabbat schonden, riepen de toorn (bestrafing en veroordeling) van God over zich af.

We dienen op te merken dat de misdrijven van de joden die de Koran noemt en waarmee zij de straf en veroordeling van God oproepen, ook staan vermeld in het Oude Testament, zoals in: Numeri, 16:12-24, 31-35, 41-50; 21:4-6; Deuteronomium, 4:25-29; 9:9-29). De profeet Mozes – vrede zij met hem – verweet hen in Deuteronomium, 9:24: “Vanaf het moment dat ik met u te maken kreeg, hebt u zich tegen de Heer verzet.” Volgens een verslag in het Nieuwe Testament verweet Jezus hen met hardere woorden: Matteüs, 12:34-35; 23:2-7, 23-33. Toch is dit ter illustratie van een algemene waarheid. Het vers sluit anderen die dezelfde misdrijven begaan en dezelfde opvattingen delen niet uit. Zij die dezelfde mentaliteit hebben als de joden in kwestie, die de straf en veroordeling van God oproepen, die dezelfde weg volgen, zijn zeker ook inbegrepen in de betekenis.

¹⁸ Het woord *dalâl* dat “dwalen” betekent, kan naar een breed scala aan vormen van afdwalen van het pad verwijzen, variërend van de kleinste misstap van een gelovige tot volledige verwijdering van het rechte pad. Als religieuze term verwijst het naar in ongelof vervalLEN na geloofd te hebben en geloof voor ongelof inruilen (2:108), partners toekennen aan God wat Zijn essentie, Zijn eigenschappen of daden betreft (4:116) en het verwerpen van geloof in een aantal of alle zuilen van het geloof, te weten: het geloof in het bestaan en de eenheid van God (inclusief Voorbestemming), engelen, alle heilige boeken en profeten zonder onderscheid te maken in geloof in hen, de wederopstanding en het leven in het hiernamaals. Aanvankelijk gehoorzaamden de volgelingen van Jezus hem en volgden zij ondanks de zware vervolgingen die ze te verduren kregen, moedig zijn weg. Omdat velen van hen later in ongelof vervielen, interpreteerde de Boodschapper van God- vrede en zegeningen zij met hem – “zij die afgedwaald zijn” als verwijzing naar deze christenen (at-Tirmidhî, “Tafsîr al-Qur’ân”, 2).

De Boodschapper heeft moslims duidelijk gemaakt hoe mensen door bepaalde overtuigingen en gedragingen Gods bestrafing en veroordeling over zich afroepen en afdwalen. Zijn waarschuwing voor de moslims is dat zij niet dezelfde weg bewandelen [dezelfde fout begaan], zodat ze niet tot deze twee groepen gerekend zullen worden.

Aangezien de joden die de genoemde zonden en misdrijven hadden begaan, de toorn van God over zich afgeroepen hadden, interpreteerde de Boodschapper van God de passage “zij die Uw toorn (bestrafing en veroordeling) hebben opgewekt” als een verwijzing naar die specifieke groep joden (at-Tirmidhî, “Tafsîr al-Qur’ân”, 2; Ibn Hanbal, 4:378).